

Raad voor de
rechtspraak

SGP-fractie Tweede Kamer der Staten-
Generaal
t.a.v. dhr. ir. C. Stoffer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t (088) 361 00 00
f (088) 361 00 22
www.rechtspraak.nl

datum 15 augustus 2023
doorkiesnummer 088-361 33 17
e-mail wetgeving.rvdr@rechtspraak.nl
ons kenmerk UIT 13719 STRA/CF
cc Minister voor Rechtsbescherming
uw kenmerk n.v.t.
bijlage(n) 1
onderwerp Advies Initiatiefwetsvoorstel van het lid Stoffer strekkende tot
opname in de Grondwet van een bepaling betreffende het gezin

Geachte heer Stoffer,

Bij bericht van 6 juni 2023, verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de ‘Raad’) om een reactie op uw initiatiefwetsvoorstel strekkende tot opname in de Grondwet van een bepaling betreffende het gezin (het ‘Initiatiefwetsvoorstel’).

HET INITIATIEFWETSVOORSTEL

Het Initiatiefwetsvoorstel strekt tot opname in de Grondwet van een bepaling betreffende het gezin. Die verankering in de Grondwet ‘heeft als doel om de bescherming van het gezin tegen de overheid duidelijker te waarborgen en ervoor te zorgen dat de overheid bewust rekenschap gaat geven van de effecten van beleid en wetgeving op het gezin, zodat een meer weloverwogen en samenhangend gezinsbeleid ontstaat’.

Het Initiatiefwetsvoorstel behelst een viertal onderdelen:

1. eerbiediging van het recht op gezinsleven;
2. wettelijke bescherming van de economische, sociale en culturele belangen van het gezin;
3. recht om te weten wie je biologische ouders zijn;
4. jaarlijks verslag over de staat van het gezin aan de Staten-Generaal.

De aanleiding voor het Initiatiefwetsvoorstel is de problematiek van de uithuisplaatsingen zoals die in beeld is gekomen als gevolg van de kinderopvangtoeslagaffaire en de – naar de mening van de initiatiefnemer van dit wetsvoorstel – te beperkte aandacht voor het gezin in de wetgeving en het overheidsbeleid.

datum 15 augustus 2023
kenmerk UIT 13719 STRA/CF
pagina 2 van 5

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.¹

ADVIES

De Raad beperkt zich in dit advies tot de eerste twee leden van het in het Initiatiefwetsvoorstel voorgestelde artikel 10a Grondwet, die als volgt komen te luiden:

- ‘1. Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn gezinsleven, behoudens de bij de wet te bepalen gevallen waarin de lichamelijke, geestelijke of morele belangen van een tot het gezin behorend kind ernstig worden bedreigd.*
- 2. De wet stelt regels omtrent de economische, sociale en culturele bescherming van het gezin.’*

Verankering in de Grondwet

Het Initiatiefwetsvoorstel voorziet in verankering van een nieuw grondrecht in de Grondwet en raakt daarmee de rechten en vrijheden van burgers. De bescherming van rechten en vrijheden is een belangrijke pijler van de Rechtspraak in zijn ‘Missie en visie’. De Raad stelt het dan ook op prijs om in de gelegenheid te worden gesteld om over het voorgestelde Initiatiefwetsvoorstel advies uit te kunnen brengen.

Het ingrijpen in het leven van kwetsbare kinderen en gezinnen door de oplegging van jeugdbeschermingsmaatregelen en de problemen in het jeugdbeschermingsstelsel zijn maatschappelijk relevante, en - zeker ook na de toeslagenaffaire - urgente thema’s. Zoals de Memorie van Toelichting (‘MvT’) bij het Initiatiefwetsvoorstel (p. 18) ook vermeldt, heeft de Raad voor de rechtspraak een brandbrief aan het kabinet gestuurd over het onvoldoende beschikbaar zijn van noodzakelijke hulp voor kwetsbare kinderen.² Met name de problemen in de uitvoering van het jeugdbeschermingsstelsel - de lange wachtlijsten, het personeelstekort enzovoorts - baren de Raad grote zorgen.

Het voorgestelde artikel in de Grondwet strekkend tot eerbiediging van het gezinsleven wordt mede ingegeven door de wens van initiatiefnemer om oplossingen te bieden voor deze problematiek.

Het is niet aan de Raad om zich uit te laten over de wenselijkheid van de opname van een bepaling over het gezin(sleven) in de Grondwet. Dat is aan de regering en aan de Staten-Generaal. De Raad kan enkel wijzen op de mogelijke gevolgen van een dergelijk voorstel op het terrein van de rechtspleging.

Waar het gaat om de te verwachten gevolgen, heeft de Raad twijfels bij de effectiviteit en praktische meerwaarde van een bepaling in de Grondwet voor het aanpakken van de in de MvT geschetste problematiek.

¹ De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklust van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

² [Verzoek om gesprek over ontwikkelingen in jeugdzorg.pdf \(rechtspraak.nl\)](#)

Raad voor de
rechtspraak

datum 15 augustus 2023
kenmerk UIT 13719 STRA/CF
pagina 3 van 5

Op grond van artikel 120 van de Grondwet mag de rechter niet in de beoordeling treden van de grondwettigheid van wetten en verdragen. Met andere woorden: de rechter mag wetten en verdragen niet toetsen aan de Grondwet en de rechter kan in een individueel geval dus geen rechtsbescherming bieden aan een burger die stelt dat een wet in strijd is met een bepaling in de Grondwet. Nu de rechter niet de mogelijkheid heeft om wetten aan de Grondwet te toetsen, zal een bepaling in de Grondwet ter bescherming van het gezin(sleven) vanuit rechtsbeschermingsperspectief weinig toegevoegde waarde hebben ten opzichte van de rechtsbescherming die artikel 8 EVRM en de bepalingen uit het IVRK nu al biedt.

De Raad constateert overigens dat de zorgen over de jeugd- en gezinsproblematiek breed gedeeld worden en dat er al vele trajecten lopen om deze problematiek te adresseren. Mede gezien de beperkte meerwaarde van een bepaling in de Grondwet vanuit rechtsbeschermingsperspectief, rijst de vraag wat een dergelijke bepaling in praktische zin kan toevoegen aan alle overige initiatieven. Opname van een bepaling ter eerbiediging van het gezin in de Grondwet zal naar de mening van de Raad dan ook vooral een symbolische betekenis hebben.

De bescherming van het ‘gezin’ en het ‘gezinsleven’

Het Initiatiefwetsvoorstel voorziet in de bescherming van het ‘gezin’ en het ‘gezinsleven’. De Raad constateert dat het huidige familierecht geen formele kaders biedt voor gezinnen waarbij het kind meerdere opvoeders heeft. Tegelijkertijd constateert de Raad dat het traditionele gezin, waarbij kinderen opgroeien bij hun met elkaar gehuwde vader en moeder, steeds meer plaats maakt voor anders samengestelde gezinnen, zoals gezinnen waarbij kinderen opgroeien bij een ongehuwd samenwonende vader en moeder, bij een alleenstaande ouder, bij twee moeders of twee vaders of bij zowel de juridische als sociale ouders, bijvoorbeeld in een gezin met feitelijke meerouders. De gezinssamenstelling zoals die bij de geboorte van een kind was, kan ook weer veranderen door een scheiding van de ouders, het overlijden van een ouder of een uithuisplaatsing.

Het risico bestaat dat gezinnen waarbij het kind meerdere opvoeders heeft uitgesloten zouden kunnen worden van de bescherming van het voorgestelde artikel 10a Grondwet, terwijl er wel sprake is van *family life* in de zin van artikel 8 EVRM. Dit komt de Raad als onwenselijk voor.

WERKLAST

Het Initiatiefwetsvoorstel levert naar verwachting geen extra werklast voor de gerechten op.

datum 15 augustus 2023
kenmerk UIT 13719 STRA/CF
pagina 4 van 5

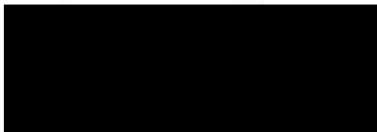
CONCLUSIE

De Raad is van mening dat opname van een bepaling ter bescherming van het gezin(sleven) in de Grondwet vooral symbolische betekenis zal hebben.

TOT SLOT

Indien na het uitbrengen van dit advies het Initiatiefwetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren.

Hoogachtend,

Henk Naves
Voorzitter Raad voor de rechtspraak

datum 15 augustus 2023
kenmerk UIT 13719 STRA/CF
pagina 5 van 5

BIJLAGE: WETTECHNISCH EN REDACTIONEEL COMMENTAAR

Memorie van Toelichting, p. 1:

De MvT bevat op p. 1 de volgende passage: *‘De problemen met de uithuisplaatsingen als gevolg van de kinderopvangtoeslagaffaire hebben pijnlijk duidelijk gemaakt dat de bescherming van het gezin in Nederland ernstig tekort kan schieten. In deze situaties leidden de schulden als gevolg van de kinderopvangtoeslag uiteindelijk tot maatregelen van kinderscherming, die ook blijvende uithuisplaatsing van het kind konden betekenen.’*

Dat de schulden als gevolg van de kinderopvangtoeslag hebben geleid tot maatregelen van kinderscherming staat (nog) niet zonder meer vast. In de berichtgeving van de Rechtspraak naar aanleiding van het bericht van het CBS in oktober 2021 over de uithuisplaatsing van ruim 1100 kinderen van gedupeerde ouders in de toeslagenaffaire, is de Rechtspraak in een bericht op rechtspraak.nl³ ingegaan op de vraag of het door de toeslagenaffaire komt dat deze kinderen uit huis zijn geplaatst. De Rechtspraak stelt in dat bericht vast dat dat helaas niet makkelijk is te zeggen. *‘Het CBS onderzocht alleen hoeveel kinderen in gezinnen die zijn gedupeerd door de toeslagenaffaire uit huis zijn geplaatst, die ook een jeugdbeschermingsmaatregel hadden. Het CBS heeft dus niet onderzocht wat de oorzaken van die uithuisplaatsingen zijn. Gezien de enorme impact van de toeslagaffaire op het welzijn van gezinnen, lijkt een verband met de uithuisplaatsing logisch maar in welk opzicht is niet duidelijk. Er zal onderzoek moeten worden gedaan naar of de toeslagenaffaire invloed heeft gehad op de uithuisplaatsing, en zo ja welke invloed.’*

Het verband tussen de schulden als gevolg van de toeslagenaffaire en de uithuisplaatsing van kinderen is nog voorwerp van onderzoek.⁴ Gelet op het voorgaande acht de Raad de conclusie in de MvT dat de schulden als gevolg van de kinderopvangtoeslag uiteindelijk hebben geleid tot maatregelen van kinderscherming die ook blijvende uithuisplaatsing van het kind konden betekenen, voorbarig en te kort door de bocht. De Raad geeft daarom in overweging om in de MvT ten aanzien van de causaliteit tussen de schulden als gevolg van de kinderopvangtoeslag en de uithuisplaatsing van kinderen voor een minder stellige formulering te kiezen.

Memorie van Toelichting, p. 18:

De MvT (p. 18) bevat een verwijzing naar een brandbrief van de Raad voor de rechtspraak van ‘mei 2022’. Deze brief dateert echter van 18 maart 2022.

³ [5 vragen en antwoorden over de rol van de rechter bij uithuisplaatsingen | Nieuws | Rechtspraak](#)

⁴ [Rechtspraak gaat uithuisplaatsing kinderen in toeslagenaffaire onderzoeken | Nieuws | Rechtspraak](#)